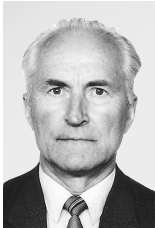

■ Peeter Muiste

■ Rihko Haarlaa

■ Ari Välja

■ Meelis Teder

Peeter Muiste, Rihko Haarlaa, Ari Välja ja Meelis Teder

Baltian maiden metsätalous ja sahateollisuus 1990-luvulla

Muiste, P., Haarlaa, R., Välja, A. ja Teder, M. 1998. Baltian maiden metsätalous ja sahateollisuus 1990-luvulla. Metsätieteen aikakauskirja – Folia Forestalia 3/1998: 429–441.

Metsätalouden, puun korjuun ja sahateollisuuden historia on Baltian maissa samanlainen. Metsien puuston vuotuinen kasvu on Virossa noin 7 milj. m³, Latviassa 14 milj. m³ ja Liettuassa 12 milj. m³, yhteensä 33 miljoonaa kuutiometriä. Nuoret ja keski-ikäiset havumetsät ovat vallitsevia. Liettuassa kuitenkin lehtipuustojen osuus on yli kolmannes.

Hakkuusuunnitteen mahdollistamaa puutavaran määrää ei korjata missään Baltian maassa, vaan vain noin puolet hakkuumahdollisuuksista käytetään hyväksi. Vaikka metsien ikäluokkajakautuma ei ole aivan normaali, sahateollisuuden laajentamiselle on raaka-ainepohja olemassa ja kasvamassa.

Baltian maiden sahaustoiminnalle yhteinen piirre on se, että sahausta tehdään monissa pienissä sahalaitoksissa. Yksiköistä monet on perustettu äskettäin, vaikka eräitä neuvostoajalta peräisin olevia kehäsaalaitoksiakin toimii yhä. Yksi sahateollisuuden suurimmista ongelmista on sahatavaran kuivauskapasiteetin puuttuminen. Myös tuotannon tehokkuutta ja tuotteiden laatua tulisi vielä parantaa.

Sahatavaran vientikauppaan liittyvä perinne menetettiin neuvostovallan aikana Baltian maista. Nyt panostetaan erityisesti puutuotteiden viennille välttämättömän infrastruktuurin luomiseen.

Asiasanat: Baltia, hakkuut, sahateollisuus, vienti

Kirjoittajien yhteystiedot: Peeter Muiste, EPMU, Kreutzwaldi 5, EE-2400 Tartu. Sähköposti peeter@eau.ee; Rihko Haarlaa, Helsingin yliopiston metsävarojen käytön laitos, PL 24, 00014 Helsingin yliopisto. Faksi (09) 191 7755, sähköposti rihko.haarlaa@helsinki.fi
Hyväksytty 10.8.1998

1 Johdanto

Virossa, Latviassa ja Liettuaassa Itämeren rannalla vallitsevat samantapaiset metsien kasvuolot ja niiden metsätalouden ja sahateollisuuden historia on samanlainen. Baltian maissa on varsin huomattavat metsävarat ja kunkin maan teollisuustuotannosta tärkeä osa perustuu puun jalostamiseen. Tästä syystä Baltiassa on olennaista taata pitkällä aikavälillä edistyvän metsätalouden harjoittaminen, jotta metsäteollisuuden tarvitseman puuraaka-aineen saanti turvataan.

Tässä artikkelissa luodaan taustaa Baltian teollisuuspolitiikalle. Aluksi esitetään tietoja metsävaroista ja tarkastellaan puun jalostamiseen tarjolla olevia mahdollisuuksia ja pullonkauloja, jotta voitaisiin osoittaa, kuinka metsien käsittelyn parantamisella ja omaksuttavalla teollisuuspolitiikalla nykytilannetta voidaan parantaa.

Artikkeli perustuu kirjallisiin lähteisiin ja eräissä yrityksissä tehtyihin haastatteluihin.

2 Baltian maiden metsävarat

Baltian maiden metsätaloudesta on esitetty – kirjoittajasta riippuen – erilaisia tilastotietoja. Tulkin-
taerimielisyyksien välttämiseksi viitataan tässä UN ECE/FAO Forest and forest industries country fact sheets (1997) -lähteessä julkaistuihin Baltiaa kos-

keviin tietoihin. Vertailun vuoksi taulukkoon 1 on otettu mukaan myös Suomea koskevia lukuja.

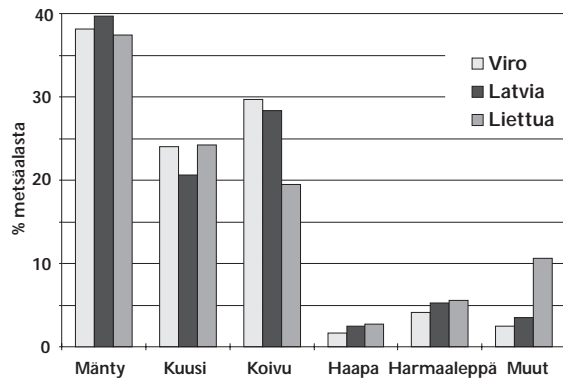
Baltian metsäala on lähes kaksinkertaistunut vuoden 1940 jälkeen ja valtaosa metsistä on nyt nuoria. Vuosina 1940–80 metsäalan suureen lisäykseen oli syynä laajojen maa-alueiden siirtyminen maatalous- ja turvemaista metsämaaksi. Tämä kehitys jatkuu yhä, sillä nykyisessä taloudellisessa tilanteessa maataloustuotanto ei ole kannattavaa, joten maatalousmaita jää lisää pois tuotannosta. Metsien nuoresta iästä johtuu, että hakkuusuunnitteen osoittama korjuumäärä – erityisesti sahatukkien osuus – on lähivuosina melko alhainen.

Kun otetaan huomioon puuston vuotuinen kasvu, 5...6 m³ / ha, hakkuut vuoden 1940 jälkeen ovat olleet vähäisiä. Erityisesti vuosina 1992–93 yksityistämisen prosessin alkaessa hakkuumäärät olivat alhaisia, mutta nyt hakkuut ovat lisääntyneet uudelleen. Vähäisistä hakkuista ja nuorten metsien harvennusten tekemättä jättämisestä on ollut seurauksena puuvarojen lisääntyminen, mutta myös hoitamattomien metsien laadun heikkeneminen. Sekä teollisuudelle kelpaamattoman puutavaran että polttopuun osuuden lisääntyminen ovat alentaneet lähiaikoina korjattavan puun keskimääräistä arvoa. Kuitenkin voidaan todeta, että pitkällä aikavälillä Baltian maissa on varsin huomattavat metsävarat metsäteollisuuden kehittämiseksi edelleen.

Kaikissa Baltian maissa puulajisuhteet ovat huomattavan yhdenmukaiset (kuva 1). Mänty ja kuusi ovat valtapuulajit. Ilmastoyistä Liettuaassa useimpien lehtipuuden (tammi, leppä ja haapa) osuus on kuitenkin suurempi kuin Virossa tai Latviassa.

Taulukko 1. Baltian maiden ja Suomen metsävarat.

Suure	Viro	Latvia	Liettua	Baltia	Suomi
Metsätalouden maa, 1000 ha	2144	2994	2046	7184	22986
Metsämaa, 1000 ha	1854	2366	1876	6096	18842
Metsämaata/asukas, ha	1,40	1,19	0,55	..	4,50
Kokonaispuusto, milj. m ³	285	489	353	1127	1954
Havupuuta, milj. m ³	183	305	235	723	1601
Lehtipuuta, milj. m ³	102	184	118	404	353
Metsän osuus maa-alasta, %	46	45	30	39	65
Vuotuinen kasvu, milj. m ³	7,346	13,7	11,821	32,867	74,858
Vuotuiset hakkuut, milj. m ³	3,623	7,544	7,172	18,339	58,410

Kuva 1. Baltian maiden metsien puulajisuhteet.

3 Hakkuut

31. Hakkuut Virossa

Hakkuiden ilmoitetaan olleen Virossa v. 1994 3,62 milj. m³, v. 1995 3,82 milj. m³ ja v. 1996 4,03 milj. m³ (Forestry 1/97). Hakkuusuunnite sallisi kuitenkin noin kaksi kertaa suuremmat hakkuut. Eri menetelmin sekä Estonian Forest Survey Center että Department of Forest Management of Estonian Agricultural University (Korjus ym. 1996) ovat päätyneet noin 7,8 milj. m³:n vuotuisen hakkuusuunnitteeseen, mistä 6,0 milj. m³ olisi teollisuuden ainespuuta. Valtion metsistä saataisiin ainespuuta 3,0 milj. m³, mistä 1,7 milj. m³ olisi sahapuuta. Varsin suuri suojeltujen metsien osuus on tuolloin jätetty laskelmien ulkopuolelle.

Viron yksityismetsien hakkuusuunnite päättyy lukuun 4,2 milj. m³ ja siitä 3,0 milj. m³ on ainespuuta. Tämä luku osoittaa kuitenkin vain suuruusluokan, sillä puutavaran tulo markkinoille edellyttää yksittäisten metsänomistajien myyntipäätöksiä. Arvion mukaan suuri osa metsänomistajista käyttää hyväksi hakkuumahdollisuuksiaan hyvin, mutta korjatusta puusta menee paljon kotitarvekäyttöön, eikä tule markkinoille. Käytettävissä olevan tiedon ja asiantuntija-arvioiden mukaan hakkuumahdollisuuksista tulee myyntiin uusien metsänomistajien metsistä vain 15 % ja nykyisten yksityismetsänomistajien metsistä 25 %. Jos tämä suuntaus säilyy tulevina vuosina, yksityismetsistä markkinoille tulevan

puun määrä kasvaa vain 0,5 milj. m³:sta 0,8 milj. m³:iin/a, kun yksityistämismetalli etenee.

3.2 Hakkuut Latviassa

Hakkuiden ilmoitetaan olleen Latviassa v. 1994 5,73 milj. m³, v. 1995 6,89 milj. m³, v. 1996 6,76 milj. m³ (Statistical yearbook of Latvia 1997). Päätehakkuiden tarpeen on arvioitu olevan 5,7 milj. m³, harvennushakkuiden 2,7 milj. m³ ja siten suunnitteen kaikkiaan 8,4 milj. m³. Arvion mukaan kertymästä 28 % (2,4 milj. m³) olisi sahapuuta, 54 % (4,5 milj. m³) kuitupuuta ja loput 18 % (1,5 milj. m³) poltto- ja muuta puuta (Ozols 1995).

3.3 Hakkuut Liettuassa

Hakkuiden ilmoitetaan olleen Liettuassa v. 1994 4,16 milj. m³, v. 1995 5,98 milj. m³ ja v. 1996 5,54 milj. m³ (MEC naujienos 1997). Vuoden 1993 useiden myrskyjen jälkeen oli tuhometsistä tarpeen korjata talteen 4,5 milj. m³. Vuosina 1992–94 sää oli pitkään epäsuotuisa (kuuma ja kuiva kesä v. 1992 ja v. 1994 sekä myrskyt v. 1993 alussa). Nämä heikensivät erityisesti kuusikoita. Vuonna 1994 ensi kertaa Liettuan metsien historiassa kuusikoihin kohdistui kirjanpainajien (*Ips typographus*) massaisku. Noin 4500 ha:n alalla kuusikot tuhoutuivat kokonaan ja 120 000 ha:n alalla osittain. Pystyyn kuivaneiden kuusten runkotilavuus oli noin 1,9 milj. m³. Niinpä v. 1995 ja 1996 valtion metsissä (State Forest Enterprise) hakattiin pääosin vain kuolleita kuusikoita (Vasiliauskas 1995, Gaizutis 1997). Kirjanpainajien saastuttamien metsien kuoleminen pystyyn loppui lähes kokonaan v. 1997, joten hakkuiden määrä ei tuona vuonna enää ylittänyt 5,0 milj. m³:a (MEC naujienos 1997).

3.4 Hakkuiden kehitysuuntia

Neuvostovallan aikana Baltian maihin tuotiin vuosittain puuta Neuvostoliiton muista osista miljoonia kuutiometrejä, joten omat metsät säästyivät. Hakkuita on voitu lisätä huomattavasti 1990-luvulla aiempiin vuosikymmeniin verrattuna. Erityisesti

nyt on lisättävä harvennuksia, koska nuorten puus-
tojen hakkuut ovat viivästyneet normaalitason ala-
puolelle. Varttuneiden ja uudistuskypsien metsien
pinta-alaosuudet kasvoivat 1990-luvun keskivaiheil-
le asti.

Siinä vaiheessa, kun metsiä ollaan palauttamassa
niiden entisille omistajille, metsiä ei yleensä hoide-
ta. Metsien ikäluokkakajautuman vinoudesta johtuu,
että hakkuut ovat nyt olennaisesti kasvua pienem-
mät. Vie ainakin 20...30 vuotta, ennen kuin korjuu-
määrä vastaa tavoiteosuutta kasvusta (50...60 %).
Hakkuumahdollisuuksien mukaan vuosittain mark-
kinoille tulevan sahapuun määrä kasvaa lähiaikoi-
na 8:sta 12 miljoonaan kuutiometriin.

4 Sahateollisuus

4.1 Yleistietoja sahatteollisuudesta

Muutamia vuosia sitten Baltian maiden metsäse-
ktori oli lähes tuntematon Keski-Euroopan maissa.
Neuvostoliiton voimakkaasti keskitetyn talousjär-
jestelmän vallitessa oli kovin rajalliset mahdollisuu-
det käydä ulkomaankauppaa ja Moskovan yleiskont-
rolli esti tehokkaasti esiintymisen Euroopan puu-
tavaramarkkinoilla.

Viime vuosina tilanne on muuttunut olennaisesti,
kun Viro, Latvia ja Liettua saivat takaisin itsenäi-
syytensä. Kukin niistä on tullut mukaan Euroopan
puutavaramarkkinoille. 'Baltian puu' on tullut kä-
sitteeksi alalla ja Baltiassa puhutaan myös saha-
teollisuuden 'buumista'.

Itsenäistymisen jälkeen metsäsektori on entistä
tärkeämpi kaikkien kolmen maan kansantaloude-
lle. Puukaupan tase on nyt positiivinen. Metsäteol-
lisuus työllistää huomattavan määrän työntekijöitä
erityisesti maaseudulla. Aiemman valtion harjoit-
taman maatalousjärjestelmän sorruttua metsätyöt
ovat maaseudulla lähes ainoita mahdollisuuksia an-
saita rahaa. Erityisesti sahatteollisuus on tuotannon-
ala, jonka toipuminen on tällä hetkellä nopeaa. Se
on eräs harvoista teollisuudenaloista, missä inves-
tointeja on tehty laajemmalti.

Baltian sahatteollisuuden kasvuun on nähtävissä
useita syitä:

1. Eräs pääsyistä liittyy hyvään tilanteeseen Euroopan
puutavaramarkkinoilla. Täpläpöllöongelmat Luoteis-
Amerikassa ja avohakkuiden kieltäminen useassa
USA:n osavaltiossa ovat rajoittaneet puutavaran tar-
jontaa Pohjois-Amerikassa. Samoin hurrikaanivahin-
got kaakkoisvaltioissa lisäsivät rakennuspuutavaran
tarvetta 1990-luvun alussa. Tämän seurauksena ha-
vusahatavaran vienti Kanadasta USA:han lisääntyi ja
vienti Brittein saarille väheni, missä alettiin etsiä
uusia toimittajia. Näin 'löytyivät' Baltian maat, missä
poliittinen ja taloudellinen muutos oli tapahtunut.
2. Kansantalouden kriisi Baltian maissa vaikutti voi-
makkaasti sahatavaran kotimaan kysyntään.
3. Poliittiset ja taloudelliset muutokset loivat positiivi-
sen ilmapiirin yksityisyrityksille. Lisäksi sahatava-
ralla oli vuosina 1990–93 hyvät menekkiolot, mikä
loi kenelle tahansa uuden mahdollisuuden löytää ul-
komainen partneri tai aloittaa sahayrittäjänä. Myös
monet ulkomaiset yritykset rohkaisivat tähän. Kun
raaka-aineen hinta ja työvoima olivat kohtuullisen
alhaisia kaikissa kolmessa maassa, sahatavaran vienti
osoittautui hyvin kannattavaksi liiketoiminnaksi.
4. On huomattava, että tietty sahauskapasiteetti oli jo
olemassa neuvostovallan ajoilta. Suurehkojen teol-
lisuuslaitosten lisäksi oli sellaisia osuustoimintatiloja
tai valtion tiloja, joilla oli oma kehäsaha. Tuo saha-
tavara oli perinteisesti käytetty omaan rakennustoi-
mintaan tai muuhun puunjalostukseen.

Yksityisyrityksien ja vapaan markkinoinnin peri-
aatteisiin nojaavaan talousjärjestelmään alettiin siir-
tyä kaikissa kolmessa maassa yksityistämällä valtion
omaisuutta, maareformilla ja palauttamalla takaisin
vuonna 1940 kansallistettua metsäomaisuutta.

Tämän prosessin alettua muutamat intressiryhmät
ovat esiintyneet aktiivisesti yksityistämisessä. Viros-
sa ja Liettuassa entiset hallintohenkilöt olivat uusia
omistajia. Ainakin Virossa eräiden metsäteollisuus-
laitosten yksityistämisen hoitivat liikemiehet, jotka
olivat toimineet aivan muilla aloilla, mutta siirty-
neet sitten metsäteollisuuteen. Myös ulkomaiset
yritykset tai yksityishenkilöt osallistuivat yksityis-
tämiseen, mutta heidän roolinsa ei ollut merkittävä.
Vuosina 1992–95 lähes koko Viron metsäteollisuus
oli yksityistetty. Näin nopeaa ei valtion omistaman
metsäteollisuuden yksityistäminen ollut Latviassa.
Liettuassa valtion omistama sahatteollisuus on yhä
tärkein sahatavaran tuottaja.

4.2 Viron sahateollisuus

Viime vuosien aikana Viron metsäsektoria ja sahateollisuuden toimintakykyä ja rakennetta on arvioitu kahdesti. 'Ministry of Economic Affairs' ja 'EU Phare' teettivät selvityksen 'The Wood Sector of Estonia' v. 1994. 'The Estonian Sawmill Industry to the year 2000' koskevan selvityksen tekivät yhdessä Helsingin yliopisto ja Tallinnan teknillinen yliopisto. Selvitys on julkaistu nimellä 'The Baltic sawmill industry to the year 2000' (Martikainen ym. 1996). Tämä arviointi kattoi yritykset, jotka vastasivat noin kahdesta kolmasosasta Viron sahatavaran tuotannosta v. 1994.

Neuvostovallan aikaan Viron metsäteollisuus oli täysin totalitaarisen talousjärjestelmän mukaisesti sopeutettu Neuvostoliiton markkinoihin. 1970-luvun keskivaiheilla 'Exportles' – Neuvostoliiton puunmyyntiorganisaatio – lakkasi viemästä baltialaista sahatavaraa. Niinpä Virossa keskityttiin tekemään umpipuuhuonekaluja Neuvostoliiton markkinoille. Tuotteet suunniteltiin täyttämään keskusjohdoisen talouden asettamia vaatimuksia. 1970-luvun keskivaiheen ja 1991 välisenä aikana virolaiset menettivät kaiken vientikokemuksensa ja liikeyhteytensä ulkomaille. Euroopan sahatavaran käyttö kehittyi sinä aikana, mutta Viron sahateollisuus pysyi muuttumattomana.

Puunjalostusteollisuus rakennettiin yleisesti integroiduksi tuotannoksi kattaen kaiken puun hankinnasta lopputuotteeksi asti. Nämä sahalaiteokset kuuluivat SFE:lle (State Forest Enterprise) ja niitä valvoi metsäministeriö. Oli myös sellaisia sahalaiteoksia, jotka kuuluivat SFE:lle, mutta niitä valvoi 'Ministry of Industry and Power Supply'. Edelleen osuustoimintatiloilla ja maatalousosuuskunnilla oli myös suuri joukko sahoja tyydyttämässä paikallista puunkäyttöä.

Itsenäisyyden julistamisen jälkeen v. 1991 sahalaiteosten määrä lisääntyi nopeasti. Yksityistäminen alkoi ja uusia sahoja perustettiin. Keskitetyt yksiköt pilkottiin pienemmiksi ja yhtiöitettiin osina. On arvioitu, että Virossa oli v. 1993 kaikkiaan 600 sahalaiteosta, joista useimmat olivat melko pieniä. Kuitenkaan ei ole tietoa siitä, kuinka moni niistä toimi jatkuvasti. Nykyisin on havaittavissa vähäisessä määrin ovien, ikkunoiden tai huonekalujen tuotantoa sahalaiteosten yhteydessä. Myös muun

metsäteollisuuden yhteydessä voi olla omaa sahaus-toimintaa.

Siirtyminen markkinatalouteen ei ole sujunut kivuttomasti. Yritykset ovat olleet haavoittuvia markkinatilanteen heilahteluille, koska niillä neuvostovallan aikana on ollut kokemusta vain muutamista tuotelajeista. Heiltä oli siis hävinnyt tieto vientimarkkinoista ja vientilaaduista.

Viron sahateollisuuden ongelmina nähtiin v. 1994:

1. Sahateollisuutta luonnehti alhainen työn tuottavuus: Virossa havusahatavarakuution tuottamiseen tarvittiin noin kolme miestyötuntia, kun se länsimaisella sahalla vaati yhden tunnin. Lisäksi tuotteiden yleislaatu on ollut alhainen.
2. Sahakoneista raamisahat olivat yleisiä, tukkien koko pieni, eikä kuivauskapasiteettia yleensä ollut. Monet sahat eivät pystyneet tuottamaan korkealuokkaisia tuotteita, tuotantoyksiköt olivat pieniä ja tehottomasti organisoituja. Kalusto oli lisäksi vanhaa ja huonosti kunnossapidettyä.
3. Kun tuotantoyksiköt olivat pieniä, eikä niissä ollut kuivausta, lajittelua tai laatuokittelua, tuotteita oli vaikea saada vientimarkkinoille. Ostajista moni on sellainen, joka ei halua käydä useilla sahoilla ostamassa vain bulkksahatavaraa. Tuotteen hintaa voitaisiinkin nostaa huomattavasti, jos sahalaiteos kykenisi tarjoamaan ulkomaisen asiakkaan tarvitsemia erikoistuotteita.
4. Sahan henkilökunta ei ole saanut koulutusta, eikä se miellä tuotteen laadun merkitystä. Sahakoneiden kunnossapito on usein laiminlyöty, mistä on seurauksena sahatavaran huono laatu.
5. Kuitenkin sahoilla tärkein puute on ollut kuivauslaitteistojen puuttuminen. Muutamia hyviä kuivaamoja on ollut olemassa, mutta niiden kapasiteetti ei ole riittänyt edes kotimarkkinoiden tarpeisiin. Tämä rajoittaa metsäteollisuusyritysten mahdollisuuksia tuottaa korkealuokkaisia tuotteita. – Vuoden 1995 aikana arvioidaan tosin uudenaikaisen kuivauskapasiteetin ainakin kaksinkertaistuneen.
6. Ulkokuivauksesta, kuivaatuksen kontrolloimattomuudesta, kunnollisen suojauksen puutteesta ja kuivauskokemuksen puutteesta on ollut seurauksena huonosti kuivunutta sahatavaraa, vääntyneitä ja haljenneita sahatavarakappaleita, sinistymää ja värivikoja. Lopputuloksena tästä on ollut, että paraslaatuaisin sahatavara on viety kuivaamattomana ja huono sahatavara

on kuivattu puutteellisesti Virossa käytettäväksi.

7. Sahalaitokset kokevat myös kilpailutilanteen puuhuutokaupoissa ulkomaisten, siis suomalaisten ja ruotsalaisten yhtiöiden kanssa vaikeaksi, kun ne ovat valmiit maksamaan paikkakuntalaisia korkeampia hintoja. Sahatukkien hinta onkin noussut viime aikoina selvästi, niin että se on Virossa ehkä enintään 20 % alhaisempi kuin Suomessa tai Ruotsissa. Puun hinta on Virossa kuitenkin maailmanmarkkinahintaa alhaisempi. Sen tähden ulkomaisten massa- ja paperitehtaiden kannattaa ostaa jopa massateollisuuden raaka-aineen minimilaadun ylittävää puutavaraa Virossa.

Puuteollisuuden osuus maan teollisuuden kokonaistuotannosta oli v. 1994 4,7 % ja v. 1995 6,7 % (Statistical yearbook of Estonia 1997). 'State Enterprise Register'in (SER) mukaan Virossa oli yli 1200 metsä- ja puuteollisuusyritystä. Virossa on myös yrityksiä, joiden päätoimiala on jokin muu, mutta niillä on myös saha. Jotkut yksityishenkilöt yksityistivät pieniä ja vanhanaikaisia sahoja, eikä niitä ole sisällytty em. tilastoon.

SER:n mukaan pääosa Viron sahalaitoksista on vielä pieniä. Yhtiöiden koko on kuitenkin kasvussa ja tuotanto keskittymässä. Kaikkien sahalaitosten kokonaiskapasiteettia on mahdotonta arvioida aivan tarkasti, mutta sahojen lukumäärän ja sahauskapasiteetin avulla voidaan arvioida sen olevan 0,6 milj. m³/v., eli runsaasti kaksinkertainen vuoden 1994 sahausmäärään nähden.

Virallisen tilaston mukaan Viron sahatteollisuuden tuotanto oli 310 000 m³ v. 1994 ja 348 900 m³ v. 1995. Tilastoluvut ovat tuskin kuitenkaan aivan oikeita, koska tullitilaston mukaan havusahatavaran vienti oli vuonna 1994 323 000 m³. Sahalaitosten keskimääräinen tuotanto lisääntyi tuolloin 700 m³:sta noin 840 m³:iin. Suunnilleen 10 % yrityksistä vastasi 60 %:sta tuotantoa. Niissä oli 1000 työntekijää, siis keskimäärin 32 sahalaitosta kohden. Tämä ainakin osoittaa, että Viron sahat toimivat kovin miestyövaltaisesti, sillä työntekijää kohden tuotanto oli vain 200 m³.

Hyvästä vuodesta 1993 oli seurauksena, että yritykset alkoivat investoida pankkilainan avulla uusiin sahakoneisiin. Uudet pyörösahat tulivat hyvin suosituksi. On arvioitu, että v. 1994 järjestettyjen metsämessujen aikana tehtiin kaupat noin 100 uu-

den tai käytetyn sahan ostamisesta pääasiassa Suomesta. Vuoden 1994 aikana yksin yritys AS Autra myi 51 pyörösahalaitosta Viroon arvoltaan enemmän kuin 6 milj. FIM. Kuitenkin v. 1995 yritys myi enää vain kaksi sahaa.

1990-luvulla muutamia sahalaitoksia on perustettu osittain yhteistyössä ulkomaisten sijoittajien kanssa. Vuonna 1994 noin 20 % sahatavaran tuotannosta tapahtui yhteisyrietyksissä tai ulkomaalaisten suoraan omistamissa yhtiöissä. Yhteisyrietyksiä on perustettu suomalaisten, ruotsalaisten, brittiläisten, kanadalaisien, tanskalaisten ja sveitsiläisten yhtiöiden kanssa. Suoria sijoituksia ovat tehneet suomalaiset, ruotsalaiset, brittiläiset, kanadalaiset, tanskalaiset ja sveitsiläiset. Sijoituksia ovat tehneet ruotsalaiset, suomalaiset, brittiläiset ja saksalaiset kauppiat, sahat ja yksityiset henkilöt.

Baltian kaksi suurinta sahaa on Virossa. Kumpikin aloitti toimintansa v. 1995. Toinen niistä, jonka omistaa ruotsalainen yhtiö, on purkanut sahalaitoksen Ruotsissa ja pystyttänyt sen uudestaan Etelä-Viroon. Sen tukkeina mitattu sahauskapasiteetti on noin 100 000 m³ vuodessa. Yrityksen tarkoitus on ostaa tukkeja sekä Venäjältä että Pohjois-Latviasta. Eräs tämän yrityksen osakkaista on Thomeston Sverige AB, mikä on myös tytäryhtiönsä kautta Viron suurimpia puunkorjuu- ja kuitupuun vientiyrityksiä. Thomeston ei enää tarvitse viedä sahatukkeja Virossa.

Toisen sahalaitoksen omistaa pääasiassa virolainen yritys Silvester. Kun se rakennettiin, suomalainen yritys Enso Gutzeit OY osti n. 20 % sen osakkeista. Sahakoneena on uusi Hew-Saw R200-laitteisto pikkutukkulinjana. Aluksi saha on käyttänyt 60..80 000 m³ tukkeja vuodessa. Tällä hetkellä rakennetaan sahan lähelle toista sahalaitosta järeiden tukkien sahauskeskukseen.

4.3 Latvian sahatteollisuus

Metsä- ja puuteollisuussektori on tärkeä Latvian kansantaloudelle vastaten noin 10 % kansantuotteesta ja 9 % työpaikoista (Latvian forest... 1995) sekä 20 % maan vientituloista v. 1994 ja 26,4 % v. 1995 (Latvia statistics in brief 1996 ja 1997). Samanlaisesti kun muiden sektorien tuotos on laskenut jyrkästi 1990-luvulla, perusmetsäsektori on laajen-

tunut huomattavasti, erityisesti viennin osalta.

Tätä kansantalouden sektoria voidaan kehittää edelleen huomattavasti ja näitä mahdollisuuksia voidaan lyhyesti kuvata seuraavasti:

- raaka-ainevarat mahdollistavat puunjalostusteollisuuden kapasiteetin kasvattamisen;
- on olemassa riittävästi metsävaroja ja sahateollisuuden jätteitä uuden massateollisuuden tarpeita varten.

Vuonna 1994 rekisteröityjen sahalaistosten lukumäärä oli Latviassa 1074 (Kirsis 1995). Samana vuonna sahatavaran tuotanto oli noin 1,1 milj. m³, josta vientiin meni 0,824 milj. m³. Pyöreän ainespuun vienti oli 1,95 milj. m³ ja polttopuun 0,226 milj. m³ (Budreiko 1995). Vuonna 1995 sahatavaraa tuotettiin 1,3 milj. m³, josta vientiin meni lähes 1,0 milj. m³ (Forest statistics 1996).

Sahatavaran kuivauskapasitettia tulisi saada lisää 1,0...1,2 milj. m³:n kuivausta varten. Sahateollisuuden modernisointiin tarvitaan huomattavasti investointipääomia, mutta on ilmeistä, että tuotanto- toiminnan ja viennin kehittämisen keskeinen este on myös käyttöpääoman puute. Maahan voitaisiin perustaa 8...10 uutta modernia sahaa, jolloin sivutuotteet voitaisiin käyttää puumassatehtaan raaka-aineena.

Prioriteetiltaan kärkipäähän kuuluvia voisivat myös olla pienikokoisesta ja huonolaatuisesta nyt kuitupuuksi käytettävästä puutavarasta erikoissahatavaraa, kyllästettyjä pylväitä ja hirsitaloja tuottavat laitokset. Ulkomaiset yritykset ja yksityiset ovat olleet Latviassa mukana 20...30 sahateollisuuden yhteishankkeessa (Budreiko 1995).

Pohjoismaisten kokemusten mukaan uuteen sahauskapasiteettiin tarvittaisiin 126 USD investointi sahatavarakuutiometriä kohden. Kuivaamot olisivat jo mukana investointiarviossa. Tällöin on lähdetty siitä, että uusia sahoja käytetään kahdessa vuorossa. Mikäli viiden vuoden aikavälillä aiotaan luoda lisää sahauskapasiteettia puoli miljoonaa kuutiometriä, tarvitaan investointeihin noin 63,5 miljoonaa dollaria, eli vuositasolla 12,7 milj. USD.

Latvia on ainoa Baltian maa, joka on perinyt vientipuusta veroa. Vuoden 1998 alusta tullimaksujen kanto on kuitenkin lopetettu. Tullimaksut oli tarkoitettu suojelemaan kotimarkkinoita ja kotimaista sahatavaran tuotantoa, ja valitettavasti myös puun-

jalostajien monopoleja. Korkeat sahatukeilta (12...20 USD/m³) ja vaneritukeilta (jopa 30 USD/m³) perittävät vientitullit osoittavat valtion suojelevaa politiikkaa. Toisaalta Metsähallituksen (SFS) tehottomuus saada aikaan puutavaralajeille standisoituja laatuvaatimuksia EU:n tai Pohjoismaiden tavalla sekä kykenemättömyys kotimarkkinoiden ohjaamiseen ovat olleet omiaan alentamaan kykyä kilpailla Euroopan markkinoilla (Kirsis 1995).

Samaan aikaan SFS on kehittänyt puutavaran vientikauppaan uuden byrokraattisen tarkastusjärjestelmän. Aiheen tähän antoivat jotkut Englannista saadut valitukset. Esimerkiksi syyskuun puolesa välissä 1993 noin 50 m³ havupuutavaraa poltettiin eräällä satamalaiturilla. Tämä erä oli huomattavassa määrin kuusen kaarnakuoriaisten pilaamaa. Sen jälkeen joka ainoan vientiin menevän laivuserän tarkastavat julkisen (sertifioitun) mittausorganisaation jäsen, SFS:n tarkastaja, Takuulaitos ja Tulli.

Pyöreän puun tulli on määrätynyt puutavaran läpimitan perusteella, ei laatustandardin. Esimerkiksi tullia ei ole kannettu sellaisista kuitupuupölkkyistä, joiden läpimitta on 13 cm ja pituus 3 m. Samantapainen tilanne koskee sahatavaran vientiä. Koska vienti suuntautuu Britannian markkinoille, missä on tiukat kasvinsuojeluväitökset, tarkastusviranomaiset ja puutavaran viejät ovat joutuneet vaikeaan tilanteeseen. Puutavaran vientiä koskeva tarkastusmenettely ei ota huomioon eri vastaanottajamaiden erilaista lainsäädäntöä. Myöskään ne eivät ota huomioon yksittäisten ostajien ja myyjien välisissä sopimuksissa olevia ehtoja. Siten tarkastusmenettely ei voi toimia kunnolla, kun ei ole käytössä kriteereitä laadun määrittämiseksi tai edes luettelo tekijöistä, joihin laadunmääritys nojautuu.

Pyöreän puutavaran vientitullit ovat aiheuttaneet sen, etteivät Latvian sahateollisuuslaitokset ole investoineet modernisointiin. Heillä on tunne, että puutavaramarkkinat ovat suojatut, eikä heidän tarvitse kilpailla puun viejien kanssa samaan tapaan kuin Viron sahaajien täytyy. Näin heillä ei ole motiivia parantaa laitteistojaan yhtä nopeasti kuin esimerkiksi Virossa.

4.4 Liettuan sahateollisuus

1980-luvun lopulla (1989) Liettuassa tuotti sahataravaa 1700 yhtiötä. Kuitenkaan tuolloin ei ollut yhtään erillistä sahalaistosta (Morkevicius 1995). Sahan omisti esimerkiksi yritys, mikä tuotti huonekaluja ja puusepäntuotteita tai kyse oli muista teollisuusyrityksistä, joiden toiminta liittyi rakennustoimintaan, maatalouteen, kuljetuksiin tai muuhun vastaavaan. Nämä yhtiöt voidaan jakaa kolmeen ryhmään:

1. Yritykset, joiden vuotuinen tuotantokapasiteetti ylitti 10 000 m³. Näitä on toiminnassa kaikkiaan 13. Niiden varustustaso on hyvä, koska niissä on kahdessa kerroksessa toimiva raamisahalaitos, sahataravan kuivauskamarit ja koneellistetut varastot.
2. Metsäyritysten sahat, joiden vuotuinen tuotantokapasiteetti ei ylitä 8000 m³:ä, ollen keskimäärin vain 3500 m³. Niitä on yli 40.
3. Pikkusahat, joilla on raamisaha, muttei kuivaamo. Niiden keskimäärin vuotuinen tuotanto ei ylitä 1000 m³:a.

Havusahataravan tuottajien ongelmia ovat mm. kasvareiden niukkuus, vähäinen ulkomaan markkinoiden tuntemus, epätietoisuus toivottavista sahelaaduista, tuotantokoneisto on usein huonoa ja sahajilla on vähäinen tieto siitä, mitä saataisiin, kun sahattavat tukit käsiteltäisiin vaihtoehtoisin tavoin.

Sahataravan tuotantoa voitaisiin parantaa analysoimalla olemassa olevia metsävaroja, tyydyttämällä markkinoiden tarpeet paremmin, tunnistamalla parhaat markkina-alueet, ottamalla käyttöön asianmukaiset laatulajittelusäännöt ja kehittämällä sopivat toimintaa ohjaavat sopimuslomakkeet.

4.5 Sahateollisuutta koskevia ehdotuksia

Baltian sahateollisuus on nykyisin kehittymässä hyvin, mutta kehittämisvaraa on vielä. Tästä syystä on ehdotettu, että valtiovallan tulisi tukea sahateollisuutta mm. huolehtimalla puutavaramarkkinoiden toimivuudesta tarjoamalla markkinoiden vaatimien laatuja puutavaraa kilpailukykyiseen hintaan, jottei myytäisi sekalaista tavaraa alhaiseen hintaan.

Valtiovallan olisi tuotettava itse tai rohkaistava alan organisaatioita luomaan sertifiointijärjestelmä, mikä takaisi tietyn kansainvälisesti hyväksytyyn standardin mukaiset tuotteet. Niin ikään olisi rohkaistava alan organisaatioita kehittämään sahauksessa tarvittavan ammattitaidon edistämiseen tähtäävää koulutusta, erityisesti pieniä sahoja varten. Valtiovallan toimenpitein voisi ohjata erityistä luototusta tuottavuuden ja tuotteiden laadun parantamishankkeisiin, varsinkin kuivauskapasiteetin lisäämiseksi.

Samoin olisi huolehdittava asennemuutoksesta, jotta teollisuus käyttäisi hyväksi työntekijöiden ja työnjohtajien erityisosaamista sen jälkeen kun koulutus on tuottanut tulosta.

5 Sahataravan ja muiden puutuotteiden vienti

5.1 Yleistä kaikkien Baltian maiden puukaupan osalta

Kaikkien kolmen Baltian maan koko metsäteollisuus oli siis aiemmin integroitu entisen Neuvostoliiton kansantalouteen. Teollisuuden tarpeet tyydytettiin Neuvostoliiton eri osista tulleilla toimituksilla. Tästä syystä Baltian maiden metsävarat säästyivät voimakkailta hakkuilta. Sen jälkeen kun itsenäisyys oli palautettu, puun tulo Venäjältä loppui melkein kokonaan. Nyt kaikki kolme maata ovat siirtyneet puun tuojista puutavaran viejiksi.

Neuvostoliiton aikaan kaikki kansainväliset suhteet hoidettiin Moskovasta käsin. Puutavaran viennin hoitivat organisaatiot 'Exportles' ja 'Lenfintorg'. Sen jälkeen kun muutoksia entisessä järjestelmässä alkoi tulla, 'perestroikan' aikana osavaltiot saivat perustaa omat vientiyrityksensä.

1980-luvulla kuitupuun vienti perustui vaihtokauppaan. Aluksi voitiin hankkia etenkin metsätövälineitä. Muutamassa vuodessa oli mahdollista hankkia riittävästi moottorisahoja, kuten 'Husqvarna'- tai 'Partner'-merkkisiä. Ensimmäiset puutavaran vientierät toimitettiin Suomeen rautateitse (Teder 1991). Taulukossa 3 on lukuja kansantuotteista ja eräiden maiden puutavaran tuonnista Baltian maista (Estonia, Latvia, Lithuania foreign trade

Taulukko 2. Viron pyöreän puutavaran ja sahatavaran päävientituotteet.

Pyöreän puutavaran ja sahatavaran vienti	1994	1995	Kasvu, %
Ostajamaiden lukumäärä	47	55	17
Pyöreän puun (käsittelemättömän ja kyllästämättömän) määrä, 1000 m ³	1474	2253	5
Havupuutavara, 1000 m ³	749	1025	37
Muu puutavara, 1000 m ³	725	1223	69
Pyöreää puutavaraa, kyllästettyä tai käsiteltyä, 1000 m ³	261	373	43
Sahatavara, 1000 m ³	335	316	-6
Havusahatavara	323	303	-6
Lehtipuusahatavara	11,9	12,5	5

1996). Puutavaran viennin arvoa on havainnollistettu 'Harmonized system commodity group 44 – timber and timber products' -julkaisun mukaisesti. Taulukossa 4 on joitakin lukuja eräiden maiden tuonnin osuuksista Baltiasta (International Wood Market 1996).

On arvioitu, että v. 1994 sahatavaran tuotanto oli koko maailmassa vähän yli 300 milj. m³ ja noin 90 milj. m³ siitä vietiin ulkomaille. Kun näitä lukuja verrataan Baltian maiden sahatavaran tuotantoon ja vientiin, voidaan todeta, ettei niillä ole kovin suurta vaikutusta maailmankauppaan. Brittein saarilta, mikä on Baltian maiden päämarkkina-alue, saadun informaation mukaan Baltian havupuu on hinnaltaan paljon halvempaa kuin Skandinavian tai jopa Venäjän tuotteet. Yksi pääsyy tähän on, että kuitauskapasiteetin puuttuessa sahatavaran pääosa on

Taulukko 3. Yleistietoja Baltian maiden kansantuotteesta ja puutavarakaupasta.

Selitys ilmaistavalle suureelle		Viro	Latvia	Liettua	Baltian maat yhteensä
Tietoja maa-alasta ja väestöstä (1.1.1997)					
Pinta-ala, km ²		45227	64589	65301	175117
Asukasluku, 1000 asukasta		1462,1	2479,9	3707,2	7649,2
Kansantuote, miljoonaa USD	1994	2334	3647	4267	10248
	1995	3601	4449	5957	14007
	1996	4354	5024	7779	17157
Kansantuote asukasta kohden, USD	1994	1557	1432	1147	
	1995	2426	1769	1604	
	(ennakkotieto) 1996	2963	2017	2097	
Viennin arvo, miljoonaa USD	1994	1312,5	989,7	2028,8	
	1995	1838,4	1901,6	2705,7	
	1996	2074,1	2515,4	3356,4	
Puutavaran, puutuotteiden ja puuhiilen viennin arvo, miljoonaa USD	1995	228,7	345,0	177,3	
	1996	236,9	352,9	197,8	
Puutavaran, puutuotteiden ja puuhiilen viennin arvo pääkauppakumppanien kanssa, 1000 USD	Suomi	42,5			
	Venäjä	2,6	1,7	13,4	
	Ruotsi	58,5	55,0	11,4	
	Latvia	1,1		2,4	
	Saksa	25,3	59,6	72,3	
	Liettua	1,2	5,5		
	Ukraina	1,6	5,0	8,9	
	Tanska	10,5		9,2	
	U.K.	33,9	147,3	22,1	
	Valkovenäjä		3,4	3,5	
	Viro		2,3		
	Hollanti	8,5		13,6	
	Puola			13,7	

Taulukko 4. Baltian maiden markkinaosuus eräissä puuta tuovissa maissa v. 1994.

Tuote	Ostaja	Tuontimäärä, 1000 m ³	Viro	Latvia %	Liettua
Hake	Suomi	518	6,3		
	Ruotsi	788	0,25	8,52	0,35
Kuitupuu	Suomi	7500	5,61	4,07	
	Norja	2100	9,23	8,61	4,71
Havusaha- tukit	Suomi	244	2,11		
	Ruotsi	750	12,4	6,96	
	Norja	484	9,67		
	UK	64	8,14	17,93	
Muut tukit	Suomi	120	0,54		
	Ruotsi	85	2,52		
	Norja	7	39,48		
	UK	80		26,4	
Havusaha- tavara	Suomi	145	21,5	3,01	
	Ruotsi	118	19,98	8,46	
	Norja	530	1,26	1,08	
	UK	7100	1,32	8,13	0,77
Lehtipuu- sahatavara	Suomi	60	7,63		
	Ruotsi	100	1,31	2,95	

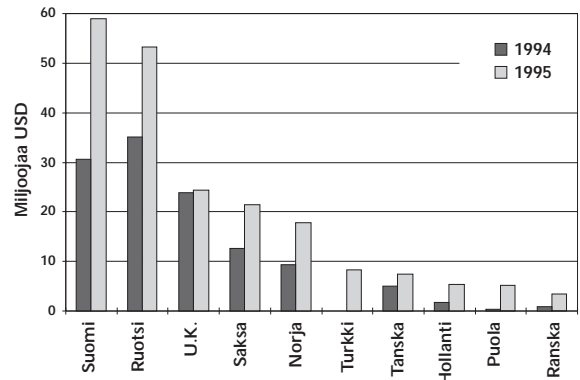
myytävä kuivaamattomana (Kinnunen ym. 1995). On kuitenkin ilmeistä, että sahatavaran kulutus Euroopan Unionin maissa kasvaa ja se antaa toivoa Baltian maille markkinaosuuksien kasvattamiselle.

5.2 Puutavaran ja -tuotteiden vienti Virosta

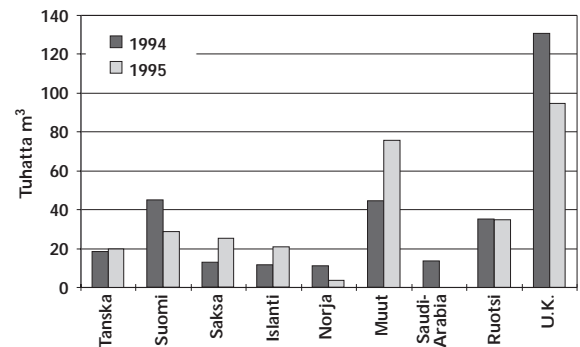
Puutavaran ja puutuotteiden viennin määrä oli v. 1995 lisääntynyt edellisestä vuodesta 49 %:lla. Pääsyy tähän oli pyöreän puun viennin lisääntyminen yli 50 %:lla. Samaan aikaan sahatavaran vienti laski 6 %:lla (taulukko 2).

Kuvassa 2 vientimaa on määrätynyt sen mukaan, missä ostajayrityksen rekisteröity toimipaikka on, eikä määrään mukaan. Esimerkiksi v. 1994 muutamia tuhansia kuutiometrejä sahatukkeja vietiin Turkkiin suomalaisten agenttien toimesta. Tässä tapauksessa ostaja oli siis Suomi eikä Turkki.

Vuodesta 1992 lähtien Suomi ja Ruotsi ovat olleet tärkeimmät puun tuojat Virosta. Ostot eivät kuitenkaan ole säännöllisiä tai jatkuvia. Suomi ja Ruotsi ostavat pääasiassa kuitupuuta. Mainituissa maissa on myös lukuisia puutavara-agentteja. Nor-

Kuva 2. Viron pääkauppakumppanit puutavarakaupassa vuosina 1994–95.

Kuva 3. Sahatavaran vienti Virosta maittain vuosina 1994–95.

ja ostaa pääasiassa kuitupuuta, kun taas UK on Viron tärkein sahatavaran ostaja. Sahatukkeja on viety suuria määriä Turkkiin.

Vuonna 1995 havusahatavaran vienti laski siis 6 %:lla. Pääkauppakumppanien osuudet on esitetty kuvassa 3. Aiemman sahatavaran lisäksi puutuotteiden osuus on lisääntynyt UK:n markkinoilla. Kun puutavaran ja puutuotteiden osuus Viron ja UK:n välisessä kaupassa v. 1993 oli 24,3 %, jyrkän nousun v. 1994 jälkeen se oli 65,5 %. Sen jälkeen kun brittiläisille markkinoille oli tullut joitakin kuivaamattomaan sahatavaraan kohdistuvia rajoituksia, osuus laski 10 %:lla. Samaan aikaan höylättyjen ja sormijatkettujen sahatavara tuotteiden osuus kasvoi 19 %:lla. Vuonna 1995 havusahatavaran vienti Virosta laski 7 % edelliseen vuoteen verrattuna.

Taulukko 5. Puutuotteiden vienti Latviasta vuosina 1995–96.

Tuote	1995		1996	
	Määrä	Osuus viennin arvosta, %	Määrä	Osuus viennin arvosta, %
Puutavara ja puutuotteet		26,4		24,4
Polttopuu, 1000 t	404	0,9	533	1,0
Ainespuu, 1000 m ³	3452	10,1	1467	3,4
Sahatavara, 1000 m ³	1023	10,5	1466	13,2

Taulukko 6. Liettuan puutavaran ja puutuotteiden vienti v. 1994.

Maa	Määrä, 1000 m ³		Arvo, 1000 USD	
	Määrä	%	Arvo	%
Saksa	111	5	16714	20
Ruotsi	728	35	14102	17
U.K.	155	7	13297	16
Venäjä	181	9	7459	9
Koko vienti yhteensä	2082	100	81654	100

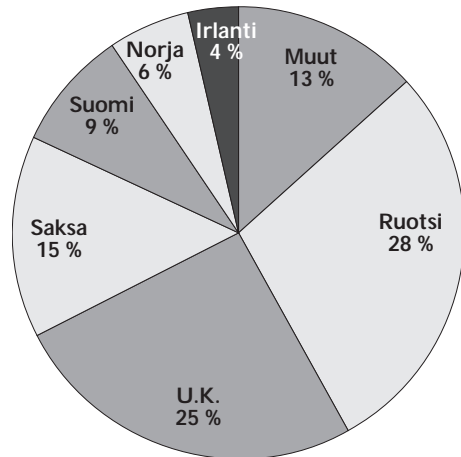
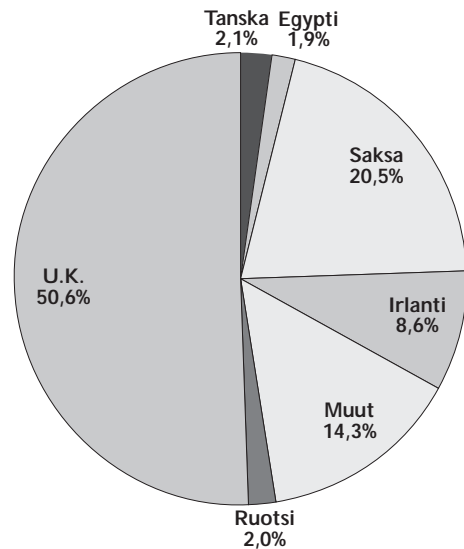
5.3 Puutavaran ja -tuotteiden vienti Latviasta

Lähteestä riippuen voi vientimääristä ja viennin arvosta saada erilaisia lukuja. Epäilemättä puutuotteiden vienti Latviasta on naapurimaita suurempi (taulukot 3, 4 ja 5).

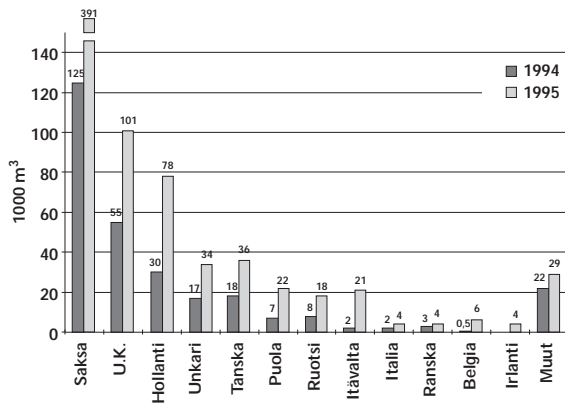
Valtion metsähallituksen mukaan Latvian sahatavaran vienti v. 1994 oli 823 800 m³ ja v. 1995 995 000 m³ (Forest statistics 1995). Saman lähteen mukainen puutavaran ja puutuotteiden viennin (345 milj. USD) jakaantuminen eri maihin käy ilmi kuvista 4 ja 5.

5.4 Puutavaran ja -tuotteiden vienti Liettuaista

Liettuan puutavaran ja puutuotteiden vientimäärät käyvät ilmi taulukosta 6. Vientikaupan arvo on viime vuosina ollut seuraava: v. 1994 81,7 milj. USD (4,0 % koko viennin arvosta), v. 1995 177,3 milj.

Kuva 4. Latvian puutavaran ja puutuotteiden vienti maittain v. 1995.**Kuva 5.** Latvian sahatavaran vienti maittain v. 1995.

USD (6,6 %) ja v. 1996 197,8 milj. USD (5,9 %) (Statistical yearbook of Lithuania 1996). Nämä luvut ovat vain noin puolet Viron ja noin neljännes Latvian luvuista. Vuonna 1994 Saksa, Ruotsi ja Suomi olivat Liettuan suurimmat kauppakumppanit puutavaran ja puutuotteiden kaupassa (Gaizutis 1997). Liettuan sahatavaran kokonaisvienti oli 289 500 m³ v. 1994, 748 000 m³ v. 1995 ja 1 068 800 m³ v. 1996.

Kuva 6. Liettuan sahatavaran vientimäärät v. 1994–95. Saksan luku v. 1995 = 391 000 m³.

Kun Viron ja Latvian havusahatavaran pääostajamaa oli UK, Liettuan osalta se oli Saksa (kuva 6). Tämä saattaa liittyä kuljetuksiin, koska autokuljetus Saksaan ja Alankomaihin on Liettuasta halvempää kuin Virossa tai Latviassa. Niinpä Saksa, UK ja Alankomaat ovat Liettuan suurimmat sahatavaran ostajat. Näiden maiden osuus viennistä on viime vuosina ollut yli kaksi kolmannesta.

5.5 Sahatavaran kokonaisvientä Baltiasta vuosina 1994–95

Baltiasta vietiin sahatavaraa v. 1994 noin 1,5 milj. m³. Se on tuona vuonna hieman enemmän kuin 1 % maailman sahatavaran viennistä. Vuoden 1995 alku oli Baltian maiden sahateollisuudelle huono ajanjakso. Englannin punnan devalvointi ja eräät muutokset tuontisäädöksissä vuoden 1995 ensimmäisinä kuukausina vähensivät vientiä UK:hon. Vuoden jälkipuoliskolla tilanne tosin parani.

Taulukon 7 mukaan kolmesta Baltian maasta Liettualla on ollut suurin viennin kasvu (158 %). Selvän eron selittää huhtikuun alusta 1995 voimaan astunut järeiden mäntytukkien vientiä rajoittava määräys. Koska Liettuan päämarkkina-alue on Saksa, se ei kärsinyt Britannian markkinoilla tapahtuneista muutoksista. Latviassa kehitys jatkui vuonna 1995 normaalisti ilman nopeita muutoksia. Britannian markkinoilla tapahtuneiden muutosten lisäksi

Taulukko 7. Sahatavaran vienti Baltian maista vuosina 1994–95.

Maa	1994 1000 m ³	1995 1000 m ³	Kasvu, %
Liettua	285	748	158
Viro	335	316	-6
Latvia	824	995 (1023)	21
Yhteensä	1448	2059 (2087)	42–44

si Viron sahatavaran viennin laskua selittää sahatukeista käyty aiempaa kovempi kilpailu. Kun Viro ainoana Baltian maana ei ole rajoittanut sahatukin vientiä, suuri osa sahatukeista on viety maasta.

5.6 Sahatavaran markkinoinnin ongelmia

Ensimmäiset ongelmat liittyvät sahatavaran laatu- luokitteluun. Ei tuoteta vientilaatua ja yleensä olisi myös tarve tuottaa samalla kertaa monia laatuja. Tällöin on olemassa riski saada varastoihin epäkurantteja laatuja. Erityisesti olisikin tarve saada tietoja markkinoilla tarvittavista laaduista; kaivataan siis markkinointitaitoa. Samoin tuki tulisi sahata oikein ja sahatavara kuivata kunnolla.

Näitä ongelmia voisi yrittää poistaa sahaajien ja / tai puutavarakauppioiden yhdistystoiminnan lujittamisella. Olisi luotava piensahaajien vientiyhteisliittymiä. Standardilajitteluohjeet olisi otettava käyttöön. Lajittelijoita tulisi kouluttaa. Oikeiden sopimuslomakkeiden käytöllä toiminta selkiytyisi. Tulisi aloittaa markkinointiponnisteluja erikoistuville markkinoille pääsemiseksi ja parantaa sahaustekniikkaa.

Sahaajien ja viejien yhdistysten toimenpiteenä olisi saattaa käyttöön sopimuslomakkeet ja avustaa kiistatilanteissa. Laatu- luokitteluohjeet olisi laadittava ja niiden käyttöä seurattava. Yhdistykset voisivat avustaa viennissä alkuun ja jakaa vienti-informaatiota. Ne voisivat edustaa jäseniään kansainvälisissä kokouksissa. Jokapäiväisissä ongelmissa ne voisivat avustaa erityisesti piensahaajia ja järjestää heille koulutusta.

Valtiovalta voisi toimenpiteittensä avulla huoleh-

tia nykyisten ja potentiaalisten uusien markkina-alueiden analysoinnista. Sen olisi noudatettava sellaista politiikkaa, missä puutavarakauppaan sekaantuisi mahdollisimman vähän valtion organisaatioita markkinoita luotaessa. Samanaikaisesti sen tulisi estää metsien pirstoutuminen ja olisi mietittävä keinoja ulkomaisten investoijien rohkaisemiseksi. Baltiaan olisi luotava tutkimuskeskuksia, missä toimisi konsultteja, jotka auttaisivat yksityisissä yrityksissä tai teollisuuden eri haarojen yksiköissä toimivia hankkeiden toteuttamisessa sekä teknologisten ja teknisten ongelmien ratkaisemisessa. Valtiovaltan olisi määritettävä ne keinot, joilla sahateollisuutta ja sahatavaran vientiä voitaisiin edistää yhä kovennevan kilpailutilanteen vallitessa.

Puutavaran hankintaa ja puun jalostamisen keskittämistä voisi edistää joko perustamalla uusia yhtiöitä tai liittämällä entisiä yrityksiä yhteen. Viranomaisten tulisi hoitaa asiakkaiden kauppaehto- ja luovutusehtojen ja muiden säädösten vahvistaminen.

Sahatavaran laatuluokittelun ja kuivauksen merkityksen korostaminen vaatisi toimenpiteitä. Tuotantokustannuksia voisi alentaa mm. käyttämällä hyväksi sivutuotteet. On luotava ja ylläpidettävä Baltian maiden maine tärkeinä puuta vievinä maina. Aiempien vuosien kokemus on osoittanut alan mahdollisuudet, ja on hyvä syy olettaa kehityksen jatkuvan suotuisana.

Kirjallisuus

- Budreiko, A. 1995. Forest industry in the Republic of Latvia. State Forest Service. Riga. Moniste 4 s.
- Eesti väiketootjad on raskustes. Kaubaleht December 11, 1995. Tallinn.
- Estonia, Latvia, Lithuania foreign trade 1996. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausbes. Vilnius. 97 s.
- Forest statistics 1995. 1996. (Latvian) State Forest Service. Moniste.
- Forestry 1/97. Statistical Office of Estonia. Tallinn. 19 s.
- Gaizutis, A. 1997. Strategic changes in Lithuanian forest sector. Present situation and future trends. Proceedings of the Biennial Meeting of Scandinavian Society of Forest Economics. Mekrijärvi, Finland, March 1996. Scandinavian Forest Economics 36, 1997. s. 157–174.
- International wood market 1996. Estonian Forestry Development Programme. Technical Report 2. Moniste. 18 s.
- Kinnunen, V.-M., Castren, T. & Tissari, J. 1995. Export marketing of sawnwood from the countries in transition. Paper for the workshop "Development of marketing of sawnwood products in countries in transition to market economies. Tartu. Moniste.
- Kirsis, J. 1995. Sawnwood marketing practices in Latvia. FAO UN Rome. Moniste. 18 s.
- Korjus, H., Ehrpais, T. & Jänes, J. 1996. Eesti puidukasutuse potentsiaali uurimine MELA-JLP vahenditega. Estonian Agricultural University. Tartu. Moniste. 45 s.
- Latvia forestry sector master plan (Summary final report) 1995. State Forest Service, Ministry of Agriculture. Republic of Latvia. Moniste. 25 s.
- Latvia statistics in brief 1996. Central Statistics Bureau of Latvia.
- Latvia statistics in brief 1997. Central Statistics Bureau of Latvia.
- Martikainen, P., Bumane, A., Bumanis, K. & Gaizutis, A. 1996. Competitive strategies of the Baltic sawmilling industry. Baltic forestry 2(2): 16–22.
- Mechanical wood industries. 1996. Estonian Forestry Development Programme. Technical Report 1. Moniste. 55 s.
- MEC naujienos 1997. (Lithuanian) Centre of Forest Economics information bulletin 2.
- Morkevicius, A. 1995. Lithuanian sawmilling industry and sawnwood trade. Paper for the workshop "Development of marketing of sawnwood products in countries in transition to market economies." Tartu. Moniste. 10 s.
- Ozols, A. 1995. The forests and forestry in Latvia. Baltic forestry 1(1): 17–21.
- Statistical yearbook of Estonia 1997. Statistics Office of Estonia. Tallinn. 319 s.
- Statistical yearbook of Latvia 1997. Central Statistics Bureau of Latvia. Riga. 315 s.
- Statistical yearbook of Lithuania 1996. Methodical Publishing Centre. Vilnius.
- Teder, M. 1991. Metsamaterijalide ekspordi võimalused ja praktika Eestis. Diploma thesis. Moniste. 134 s.
- The wood sector in Estonia 1995. Ministry of Economic Affairs/EU Phare. Sector study report. Moniste. 43 s.
- UN ECE/FAO 1997. Forest and forest industries country sheets.
- Vasiliauskas, A. 1995. Lithuanian forests, their resources and reforestation. Baltic forestry 1(1): 3–5.